

Complexnummer: 516734

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

St. Jan de Doper-parochiecomplex

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

516735, 516736

Woonplaats

Arnhem

Gemeente

Arnhem

Provincie

Gelderland

Locatie van het hoofdobject

Verlengde Hoflaan 74, 6822 ED te Arnhem

Complexomschrijving

Inleiding

Het R.K. parochiecomplex St. Jan de Doper bestaat uit twee objecten:

A: De PAROCHIEKERK St. Jan de Doper.

B: De PASTORIE.

De parochiekerk is een neogotische hallenkerk gebouwd in 1894-1895 door architect Alfred Tepe onder bouwpastoor G.J.C. Overwijn. De pastorie is gebouwd in 1896 door architect J.W. Boerbooms in neogotische stijl met neorenaissance elementen. Tepe was evenals de kunstenaars F.W. Mengelberg, J.H. Brom en H.J.J. Geuer, die allen meewerkten aan de St. Jan de Doper, lid van het St. Bernulphusgilde, een toonaangevende vereniging op het gebied van kerkelijke kunst en architectuur. Het complex ligt aan de Verlengde Hoflaan in het noordoosten van de Arnhemse volkswijk Klarendal. De kerk is niet georiënteerd. Het koor wijst naar het noordoosten. De kerk is aan de rechterzijde (zuidzijde) verbonden met de naastgelegen pastorie door middel van een korte gang. Het kerkgebouw is teruggelegen t.o.v. de straat, terwijl de pastorie in de rooilijn staat. Op deze wijze is voor de kerk een ruim plein ontstaan. Achter de pastorie, rechts van de kerk ligt de diepe pastorietuin, die zich langs de gehele zuidgevel van de kerk uitstrekt. De tuin wordt aan de rechterzijde afgesloten door aangrenzende bebouwing en een gemetselde muur. Aan de achterzijde wordt het terrein begrensd door een gemetselde muur en aan de noordzijde door een geornamenteerd smeedijzeren hekwerk.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Omschrijving

De driebeukige hallenkerk en de pastorie op nagenoeg rechthoekig grondplan zijn beide geheel uitgevoerd in baksteen. De daken zijn gedekt met leien in maasdekking. Het complex vormt dankzij zij de traptoren, de topgevels, de in- en uitspringende bouwmassa's en de hoogte van kerk en pastorie een levendig silhouet.

Waardering

Het R.K. complex St. Jan de Doper.

- Van architectuurhistorisch belang als een in ex- en interieur goed en gaaf voorbeeld van een parochiecomplex in een neogotische stijl, die is gebaseerd op de Nederrijnse gotiek. Het complex heeft architectuurhistorische waarde vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van de samenstellende onderdelen, die hoewel gebouwd door verschillende architecten toch een eenheid in stijl en materiaal bezitten, waarin de visie van het St. Bernulphusgilde tot uitdrukking komt.
- Van stedenbouwkundige waarde vanwege de rangschikking van de samenstellende onderdelen, waardoor een plein is ontstaan. Het complex is van stedenbouwkundig belang vanwege de afmetingen, de ligging en de verschijningsvorm, waardoor het een zeer bepalend beeldelement in de wijk Klarendal vormt.
- Van cultuurhistorische waarde vanwege de bestemming, welke verbonden is met de religieuze ontwikkeling van Arnhem: de stichting van parochies t.b.v. nieuwe woonwijken. Bovendien komen in het complex de opvattingen van het St. Bernulphusgilde ook wel aangeduid als de Utrechtse school tot uitdrukking, één van de twee stromingen op het gebied van de Neogotiek (de andere richting werd vertegenwoordigd door de Amsterdamse school van Cuypers c.s.). Beide stromingen kunnen gezien worden als een uitdrukking van een geestelijke ontwikkeling, nl. het emancipatieproces van de Rooms Katholieken in Nederland.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 516735

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	04 augustus 2003
Kadaster deel/nr	82878/162

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Arnhem	Arnhem	Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Arnhem	R			7259
Arnhem	R			7260

Omschrijving**

Inleiding

R.K. KERK St. Jan de Doper, gebouwd in 1894-1895 door de architect Alfred Tepe (1840-1920) in neogotische stijl. Bouwpastoor was G.J.C. Overwijn. De interieurstukken zijn vervaardigd door F.W. Mengelberg (1837-1919), de geelgieter J.H. Brom uit Utrecht maakte de fraaie doopvont. Heinrich Geuer (1841-1904) vervaardigde de gebrandschilderde glas-in-loodramen, die helaas op enkele fragmenten na in de oorlog verloren zijn gegaan. Alle kunstenaars waren evenals Tepe lid van het St. Bernulphusgilde, dat in 1869 door de Utrechtse priester Gerard van Heukelum was opgericht met het doel om geestelijken en kunstenaars met elkaar in contact te brengen en de kerkelijke kunst nieuw leven in te blazen, geïnspireerd op de middeleeuwse voorbeelden. De kerk is niet georiënteerd, het koor wijst in noordoostelijke richting. Voor de kerk ligt een ruim voorplein, dat aan de zuidzijde wordt begrensd door de in 1896 door J.W. Boerbooms gebouwde pastorie, die wel in de rooilijn van de Verlengde Hoflaan staat. Langs de gehele zuidzijde van de kerk strekt zich de ommuurde pastorietaan uit. Aan de noordzijde wordt het kerkerrein afgesloten door een hekwerk. De kerk vormt samen met de pastorie, waarmee zij via een korte gang is verbonden, een R.K. complex in het noordoosten van de Arnhemse volkswijk Klarendal.

Omschrijving

De driebeukige hallenkerk, waarvan de zijbeuken iets lager zijn dan het middenschip, is geheel opgetrokken in baksteen in kruisverband. Zelfs de waterlijsten en traceringen zijn van dit materiaal. Het middenschip is breder dan de zijbeuken en is aan de koorzijde voorzien van een driezijdige sluiting. De ten opzichte van de zijbeuken uitspringende ingangspartij is rechthoekig en voorzien van een topgevel. De zijbeuken zijn zowel aan de koor- als aan de ingangszijde voorzien van een tweezijdige sluiting.

Aan de zuidzijde is de zijbeuk voorzien van een grote rechthoekige uitbouw, die even hoog is als het schip en daardoor de indruk van een dwarspand wekt. Dit bouwdeel bevat twee bouwlagen, beneden de sacristie en boven de zangertribune. In de oksel aan de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

westzijde van deze uitbouw bevindt zich de traptoren. Oostelijk van het dwarspand bevindt zich een lage aanbouw, die dienst doet als dagkapel.

De plint die rondom de gehele kerk is doorgetrokken wordt afgesloten door een bakstenen afgeschuinde deklijst. De afzaten van de spitsboogvensters zijn onderling verbonden door een rondom de gehele kerk doorgetrokken bakstenen waterlijst. Bij de bakstenen deur- en vensteromlijstingen is gebruik gemaakt van rode verblendsteen. Tussen de traveeën en op de hoeken van de koor- en zijbeuksluitingen bevinden zich steunberen, die boven de plint nog twee versnijdingen met afzaten bezitten, waarvan de bovenste bedekt zijn met leien in maasdekking. De gevels sluiten af met een bakstenen geprofileerde daklijst met een kraalprofiel en een kwarthol profiel. Het boeiboord van de houten bakgoot is bezet met leien.

Het middenschip is voorzien van een zadeldak met driezijdige beëindiging en de zijbeuken hebben schilddaken. Alle daken zijn gedekt met leien in maasdekking en voorzien van pironnen op de nokuiteinden. Op de piron van het middenschip staat een geornamenteerd ijzeren kruis. In de dakschilden bevinden zich dakkapellen met opgeklampte luiken met smeedijzeren beslag en een met leien gedekte ingezwenkte spits met piron. De luiken hebben driepasvormige openingen.

Alle vensters hebben bakstenen dagkanten bestaande uit een kraalprofiel tussen kwartholle bakstenen traceringen.

De WESTGEVEL. De symmetrisch ingedeelde voorgevel van het middenschip springt ten opzichte van de sluitingszijde van de zijbeuken ver naar voren en is voorzien van een bakstenen tuitgevel. De middenas van dit gedeelte wordt gedomineerd door een groot vensternisportaal. Onderin dit portaal bevindt zich de hoofdingang met een rondboogvormige beëindiging. De dubbele deur is modern en heeft een enkelruits bovenlicht in de boogtrommel. Boven de deur sluit een moderne houten luifel aan op houten schoorbalken. De luifel is gedekt met mastiek. Boven de ingangspartij bevat het vensternisportaal een hoog spitsboogvenster met vijfdelig traceerwerk met in de top een zesdelige rozet, geflankeerd door visblazen. Het vensternisportaal wordt aan weerszijden geflankeerd door een slanke rondboognis met driepas in de top. De topgevel heeft twee lage spitsboognissen aan de buitenzijde met daartussen twee hogere nissen met smalle lichtspleten en tweedelig traceerwerk met visblazen in de top. In de geveltop bevindt zich een blinde oculus, gevuld met drie cirkels. De schouders en schuin oplopende zijden van de gevel zijn afgedekt met ezelsruggen met in de top een zeshoekige bakstenen pinakel, die deels over de gevel tot boven de oculus is doorgetrokken. Voor de ingang bevindt zich een moderne betonnen bordestrap. De zijgevels van dit risalerende middendeel zijn blind. De tweezijdige sluitingen van de zijbeuken hebben in elke sluitingszijde een spitsboogvenster met tweedelige traceerwerk met een driestraal in de top.

De NOORDGEVEL. De noordgevel bestaat uit zes traveeën, waarvan de middelste vier aanzienlijk uitspringen. Dit gedeelte is voorzien van inpandige steunberen. De flankerende traveeën (de sluitingstraveeën) hebben uitwendige steunberen, waarbij de westelijke door een extra steunbeer in twee vakken is verdeeld. Dit gedeelte bevat twee spitsboogvensters met tweedelig traceerwerk met in de top een cirkel waarbinnen drie kleinere cirkels. Het uitspringende deel is voorzien van vier grote spitsboogvensters met vierdelig traceerwerk, met een vierpas in de top, geflankeerd door visblazen. Het spitsboogvenster in de oostelijke travee heeft eveneens vierdelig traceerwerk met in de top drie sferische driehoeken tussen visblazen. Onder de vensters van het westelijke vak bevindt zich een lage rechthoekige aanbouw met in de westgevel een ingang onder een strek met een opgeklampte deur met fraaie smeedijzeren gehengen, versierd met krullen en klaverbladen. De noordgevel van deze aanbouw heeft een spitsboogvenster zonder maaswerk.

De OOSTGEVEL. De oostelijke afsluiting van de hoofdbeuk is driezijdig, die van de zijbeuken tweezijdig. De sluitingen zijn voorzien van steunberen. De vensters in het middenkoor hebben een driedelige tratering met driestraal in de top, die van de nevenkoren zijn

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

voorzien van tweedelige traceringen met eveneens driestralen in de top.

De ZUIDGEVEL. De zuidbeuk heeft zes traveeën en is voorzien van steunberen. Tegen de meest westelijke travee van deze zuidbeuk is door Boerbooms tijdens de bouw van de pastorie een ondiepe portaalruimte tussen de steunberen aangebouwd, waarbij het door Tepe gebouwde portaal werd gehandhaafd. Deze portaalruimte is door middel van een korte gang met de pastorie (apart monumentnummer 516736) verbonden. De zuidgevel van deze aanbouw bezit twee spitsboogvensters zonder traceringen. Rechts is een smal wc-raam geplaatst. Links boven onder de deklijst bevindt zich een zinken hemelwatervergaarbak, rustend op smeedijzeren gekrulde steunen. De deklijst is van rode zandsteen. De eerste twee traveeën gerekend vanuit het westen van de zuidbeuk hebben spitsboogvensters met vierdelig traceerwerk met een vierpas tussen visblazen in de top. De derde travee gaat voor de helft schuil achter de traptoren, het linker deel heeft een spitsboogvenster met tweedelig traceerwerk met in de top een cirkel gevuld met drie kleinere cirkels. Onder dit venster bevindt zich een aanbouw, geplaatst tussen de steunbeer en de traptoren, waarschijnlijk ontworpen door Boerbooms en opgetrokken tijdens de bouw van de pastorie in 1896. Deze bergruimte heeft in de voorgevel een Vlaamse gevel met daar onder een deur onder een segmentboog. De opgeklampte deur heeft smeedijzeren beslag. Aan weerszijden van de ingang bevindt zich siermetselwerk in ruitvorm. In de Vlaamse gevel bevindt zich een rondboogvenstertje. Deze aanbouw is voorzien van een lessenaarsdak met steekkapje met wolfeind boven de Vlaamse gevel. Op het dak liggen leien in maasdekking. De hiernaast gelegen traptoren is achzijdig, waarvan tot aan de daklijst slechts vijf zijden zichtbaar zijn. De toren bezit diverse smalle lichtspalten en heeft boven de daklijst van de kerk uitkragende hoekdelen, in elke zijde onderling verbonden door spitsbogen. Boven deze geleding bevindt zich de achzijdige lantaarn met lancetvormige galmgaten. De slanke achzijdige spits, gedekt met leien heeft een zinken piron met een geornamenteerd ijzeren kruis en een torenhaan. Ten oosten van de toren bevindt zich een sterk risalerend bouwdeel, dat twee traveeën breed is en even hoog is als de kerk. Dit transept-achtige bouwdeel heeft in de zuidgevel twee hoge spitsboogvensters, die door de afzaatlijst zijn doorgetrokken tot aan de plint. De vensters zijn tweedelig, de onderste dienen ter verlichting van de sacristie, zijn rechthoekig en hebben drie verticale stijlen en één horizontale stijl. Deze vensters sluiten aan de bovenzijde af met een afzaatlijst met daarboven een blind veld, geleed door vier driepasbogen. Dit deel sluit aan de bovenzijde weer af met een afzaatlijst. De spitsboogvensters daar boven hebben vierdelig traceerwerk met in de top een cirkel gevuld met drie sferische driehoeken. De onderramen hebben smeedijzeren hekwerken. Onder het linker venster bevindt zich een ingang met segmentboog met een opgeklampte deur met smeedijzeren hang- en sluitwerk. Een bakstenen trap van twee treden bevindt zich voor de deur. Onder het rechter venster bevindt zich een tweedelig kelderlicht met diefijzers. De westgevel van dit bouwdeel is rechts van de traptoren voorzien van een spitsboognis met tweedelig traceerwerk met in de top een cirkel met drie kleinere cirkels daarbinnen. Van de oostelijke gevel is alleen het bovenste deel zichtbaar met daarin een spitsboognis met driedelig traceerwerk met in de top een driestraalmotief. Op het benedendeel van het dwarspand sluit aan de oostzijde een rechthoekige aanbouw met plat dak aan. Links bevindt zich een ingang met segmentboog. De opgeklampte deur heeft smeedijzeren beslag en een bovenlicht, bestaande uit twee klaprampen met gekleurd glas-in-lood. Rechts naast de deur bevinden zich twee spitsboognissen met kwartholprofilering en een verdiept liggend kruis in het centrum. De aanbouw heeft een bakstenen balustrade met blinde driepasbogen en een geprofileerde natuurstenen deklijst. De uitbouw heeft op de hoek een hoekliseen, die zich ter hoogte van de balustrade voortzet als een hoekpinakel met een zandstenen bekroning. De rechter zijgevel van deze aanbouw heeft een ingang en een venster. Het venster en de deur zijn gevat onder één segmentboog. De opgeklampte deur met smeedijzeren gehengen heeft een 2-ruits bovenlicht met zware middenstijl. Het venster heeft vier ramen met bovenlichten en smeedijzeren glasbeschermers. Deze dagkapel kwam niet tegelijk met de kerk tot stand en dateert waarschijnlijk uit de bouwtijd van de pastorie. De oostelijke travee van de zuidbeuk heeft een spitsboogvenster met 4-delig traceerwerk met een cirkel met drie sferische driehoeken in de top.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het kerkterrein wordt aan de oostzijde afgesloten door een gemetselde muur, deels voorzien van lisenen en ezelsruggen. Aan de noordzijde wordt het terrein begrensd door een geornamenteerd smeedijzeren hekwerk.

Het INTERIEUR is afgezien van de ramen en de oorspronkelijke beschildering nagenoeg gaaf bewaard gebleven. De drie beuken worden ieder door vijf slanke zuilen met achtzijdige basementen en lijstkapitelen van elkaar gescheiden. De scheibogen zijn geprofileerd. De gordelbogen verdelen de beuken in zes traveeën. Het middenschip heeft aan de westzijde een extra, wat smallere travee, waarin zich het portaal bevindt.

Op de scheidingen tussen de koorsluitingen en op de scheidingen van de portaalruimte en de zijbeuksluitingen staan halfzuilen van hetzelfde type als de zuilen in het schip. In de noordbeuk worden de vier middelste vakken van elkaar gescheiden door inbandige steunberen, die aan de bovenzijde met elkaar verboden zijn door geprofileerde spitsbogen. De op deze wijze ontstane nissen bieden plaats aan de biechtstoelen. De gewelven worden bij de buitenmuren en de inbandige steunberen opgevangen op colonnetten met lijstkapitelen en geprofileerde basementen. De ruimte is voor het merendeel overkluisd door vierdelige kruisribgewelven, met uitzondering van de sluitingsvakken en het vak in de zuidbeuk ter hoogte van de traptoren, dat voorzien is van een vijfdelig ribgewelf. De vijfde rib wordt hier weer opgevangen door een colonnet, die dit vak onderverdeelt in twee delen. Het rechter deel heeft een venster, het linker deel een blind venster, waarachter de traptoren staat. Het blindvenster heeft dezelfde tracering als het venster rechts. Ingangen afgesloten door segmentbogen bevinden zich, gezien vanuit het westen, in het eerste, derde en zesde vak van de zuidbeuk en in het eerste vak van de noordbeuk. De deuren zijn van hetzelfde type als de buitendeuren. De meest westelijke travee van het middenschip heeft een gewelf met een nokrib, die zich aan beide zijden opsplijt in diagonale ribben. In de portaalruimte staat een houten vlak gedekt portaal met drie deuren en ramen met figuratief glas-in-lood van Alex Asperslagh uit 1931. De uitbouw in de zuidbeuk is naar de kerkruimte toe geopend door twee hoge spitsbogen, die rusten op muurpijlers en een ronde pijler in het midden. Deze rechthoekige transeptruimte is in twee verdiepingen verdeeld. Het benedendeel, de sacristie, is van de kerkruimte afgesloten en heeft een balustrade van driepasbogen. Geheel rechts bevindt zich een ingang met segmentboog. De sacristie is onderverdeeld in twee vertrekken, voorzien van troggewelven. De vensters in de zuidwand bevatten gekleurde glas-in-loodramen, tegen de noordwand staan vaste kasten met paneeldeuren, in de oostwand bevindt zich een korfboognis met een hardstenen bassin. Het zangkoor boven de sacristie heeft twee kruisribgewelven. De deur in het zesde vak van de zuidbeuk geeft toegang tot een gang, die rechts naar de sacristie leidt en links naar de dagkapel.

De oorspronkelijke polychromie is vervangen door de huidige beschildering in wit- en grijstonen. Oude foto's tonen een ingetogen beschildering, op de pijlers onder meer ringbanden met sprinkhanen en schelpen (symbolen van Johannes de Doper) en op de gewelfkappen fijn rankwerk.

DE INVENTARIS dateert voor het overgrote deel uit de jaren direct na de voltooiing van het kerkgebouw in 1895 en is vrij gaaf bewaard gebleven.

- Hoogaltaar: neogotiek, zandsteen, met beeldhouwwerk en schildering op koper. Atelier F.W. Mengelberg, Utrecht.
- Zijaltaren: neogotiek, zandsteen, met onder meer fraaie schilderingen op koper, atelier Mengelberg, Utrecht.
- Beelden: zandstenen en houten beelden op fraaie marmeren zuiltjes met zandstenen bladkapitelen in het koor, atelier Mengelberg, atelier J.P. Maas uit Haarlem.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- kruisweg: In de zuidbeuk hangen 14 grote geschilderde staties op houten panelen van het atelier Mengelberg, rond 1900.
- ambo: De ambo is modern, maar bevat houten reliëfs, afkomstig van de oude door Mengelberg vervaardigde preekstoel uit 1904. Een vierde fragment daarvan bevindt zich in de dagkapel.
- biechtstoelen: In de noordbeuk staan vier neogotische fraaie stoelen, eikenhouten biechtstoelen van het atelier Mengelberg, daterend omstreeks 1900.
- banken: De eikenhouten banken in het schip dateren waarschijnlijk uit de periode vlak na de oplevering van de kerk. Enkele banken bezitten aan de achterzijde gotische briefpanelen.
- doopvont: Koper, neorenaissance, 1897, gesigineerd door J.H. Brom te Utrecht. Dit fraaie werkstuk is geïnspireerd op de vroegrenaissance doopvont in de Walburgskerk te Zutphen. De doopvont staat op een vloer van gedecoreerde patroontegels.
- diversen: 9 vaandels, waarvan 8 uit het begin van deze eeuw, mogelijk naar ontwerp van Mengelberg. Fraai tapijt in priesterkoor uit 1935, door B. Plieger uit Groenlo. Zilverwerk, waaronder een ciborie uit 1771 van de Utrechtse zilversmid Adam Visch en een torenmonstrans (1896) uit het atelier Brom.
- beglazing: Huidige beglazing van de kerkvensters dateert uit de jaren 50 en 60, vervaardigd door Eugène Laudy. De oude beglazing van H. Geuer uit Utrecht, die ook voor de door Tepe ontworpen St. Martinus te Arnhem gebrandschilderde glas-in-loodramen leverde, ging op enkele fragmenten na (in grote raam westgevel) verloren in de Tweede Wereldoorlog.

Waardering

De R.K. KERK St. Jan de Doper uit 1894-1895 van architect A. Tepe.

- Van architectuurhistorisch belang als een goed en gaaf voorbeeld in ex- en interieur van een laat 19de-eeuwse neogotische kerk, waarin invloeden van de Westfaalse en Nederrijnse gotiek zichtbaar zijn. De St. Jan de Doper is van architectuurhistorisch belang als onderdeel van het oeuvre van architect Alfred Tepe, één van de belangrijkste en meest productieve architecten, die bouwden in de stijl van de neogotiek. Binnen de neogotiek was hij de voornaamste vertegenwoordiger van de Utrechtse school. De St. Jan de Doper maakt deel uit van het late werk van Tepe en vormt een sobere variant op zijn bekende kerken in IJsselstein (1885-1887) en Raalte (1891-1892). Verder vertoont de kerk gelijkenis met de O.L. Vrouw ten Hemelopneming in Utrecht, gebouwd door Tepe in 1893-1894. De kerk is van architectuurhistorisch belang vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten in ex- en interieur, zoals gave verhoudingen, een grote ruimtelijkheid en bijzondere detaillering. De nog grotendeels bewaard gebleven inventaris, vervaardigd door leden van het St. Bernulphusgilde, heeft kunsthistorische waarde. De kerk vormt zo een "Gesamtkunstwerk" en toont de visie van het Bernulphusgilde ten aanzien van kerkenbouw en interieurdecoratie.
- Van stedenbouwkundige waarde als onderdeel van een R.K. complex bestaande uit een neogotische kerk en pastorie. De kerk is van stedenbouwkundig belang vanwege haar ligging aan de oostzijde van het kerkplein. Bovendien vormt zij door haar afmetingen en silhouet een karakteristiek punt in het noordoostelijk gedeelte van Klarendal.
- Van cultuurhistorische waarde als uitdrukking van een geestelijke ontwikkeling, nl. het emancipatieproces van de Rooms Katholieken.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Erfscheiding(D)

Erfscheiding(D)

Kerk en kerkonderdeel

Functie

Hek

Muur(D)

Parochiekerk

Monumentnummer*: 516736

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	04 augustus 2003
Kadaster deel/nr	82881/105

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Arnhem	Arnhem	Gelderland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Arnhem	R			7260
Arnhem	R			7259

Omschrijving**

Inleiding

De R.K. PASTORIE St. Jan de Doper werd gebouwd in 1896 door de architect J.W. Boerbooms (1849-1899) in neogotische stijl. J.W. Boerbooms bouwde in Arnhem onder andere ook het St. Elisabethgasthuis, enkele scholen en verscheidene winkelpanden in een mengvorm van neogotiek en neorenaissance. Tevens leidde hij de restauratie van de Grote Eusebiuskerk. Verder is er een zestal kerken van hem bekend, waaronder zijn magnum opus de St. Werenfridus te Zieuwent. Hoewel Boerbooms een leerling van P.J.H. Cuypers was, vertoont zijn werk eerder invloeden van Tepe en het St. Bernulphusgilde en zocht hij aansluiting bij de late Nederrijnse gotiek.

De pastorie maakt deel uit van het R.K. complex St. Jan de Doper, dat bestaat uit de neogotische R.K. kerk St. Jan de Doper en de pastorie. De pastorie ligt rechts van plein, dat voor de kerk ligt. De kerk werd in 1894-1895 gebouwd door architect A. Tepe onder bouwpastoor G.J.C. Overwijn. De pastorie staat met een hoekrisaliet in de rooilijn. Voor de rest van de voorgevel bevindt zich een smalle beklinkerde strook. De rechter zijgevel grenst aan het buurpand. Achter de pastorie ligt een diepe ommuurde tuin, die de gehele lengte van de kerk bestrijkt.

Omschrijving

De PASTORIE heeft een nagenoeg rechthoekig grondplan, een kelder twee bouwlagen en een zolderverdieping onder een omlopend schilddak met een apart schilddak boven het hoekrisaliet, voorzien van leien in maasdekking. In het linker dakschild en het voorschild bevinden zich resp. één en twee dakkapellen voorzien van een draairaam en een ingezwenkte zeszijdige zinken spits met piron en een driezijdig gesloten overstek. Dit overstek is aan de onderzijde voorzien van gesneden houten visblaasmotieven, een element dat Boerbooms vaker toepaste. In het achterschild bevinden zich twee dakkapellen met stolpramen en een ingezwenkte vierzijdige zinken spits met piron. De voorste nokbeëindiging van het schilddak boven het hoekrisaliet draagt een windwijzer op een geornamenteerde voet.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De pastorie is opgetrokken uit roodbruine baksteen in kruisverband gemetseld. Het pand bezit een omlopende bakstenen plint met een afgeschuinde bakstenen deklijst en een omlopende geprofileerde bakstenen waterlijst met afgeschuinde bovenzijde. In deze lijsten zijn de afzaten van de vensters van resp. de begane grond en de eerste verdieping opgenomen. De vensters zijn afgesloten door segment- en korbogenvormig met kwartholle dagkanten van rode verblendsteen en bakstenen boogtrommels. De gevels worden afgesloten door een bakstenen daklijst met kraalprofilering en een kwarthol profiel. Boven op deze lijst bevindt zich de houten bakgoot, waarvan het boeiboord met leien is bezet. De gevels zijn voorzien van smeedijzeren sierankers. De hemelwaterafvoeren bezitten zinken vergaarbakken op geornamenteerde smeedijzeren steunen.

De asymmetrisch ingedeelde VOORGEVEL is vier traveeën breed en bezit aan de rechterzijde een hoekrisaliet en links van de middenas een wat minder vooruitspringend risaliet, dat wordt bekroond door een uitkragende trapgevel. In dit risaliet bevindt zich de ingangspartij, bestaande uit een diep korbogenvormig afgesloten portiek met geprofileerde dagkanten en een hardstenen bordestrap. Het portiek bezit een korbogenvormig tongewelf, twee rondboognissen in de zijwanden en een dubbele deur met gotische briefpanelen, ruitjes met smeedijzeren roostertjes, smeedijzeren beslag en een vierdelig korbogenvormig bovenlicht met glas-in-lood.

Boven het portiek bevindt zich een venster, waarvan de binnenboog korbogenvormig is met een bakstenen boogtrommel en waarvan de buitenboog onderbroken wordt en zich boven het venster als een smallere spitsboognis voortzet. Het venster bezit een tweedelig schuifraam met een tweedelig bovenlicht. De spitsboognis heeft in de top een driepasboog (deze opzet is kenmerkend voor de baksteengotiek uit Brugge). In deze spitsboognis bevindt zich een venster met stolpraam. Aan weerszijden van de spitsboognis is een blinde oculus geplaatst. De trapgevel heeft deklijsten in rode zandsteen en wordt bekroond door een overhoeks geplaatste, bakstenen pinakel. Op de pinakel is een geornamenteerd smeedijzeren kruis geplaatst.

Links van het risaliet met de trapgevel bevindt zich op de begane grond een breed venster met drievoudig schuifraam met gekleurd glas-in-lood in de bovenlichten en op de verdieping een venster met tweedelig schuifraam en een tweedelig bovenlicht. Rechts van het risaliet bevinden zich op de begane grond en de verdieping vensters van het laatst genoemde type. Het venster op de begane grond heeft glas-in-lood in de bovenlichten. De vensters zijn voorzien van gemetselde segmentboogtrommels.

In het hoekrisaliet bevindt zich op de begane grond een breed venster met een gemetselde segmentboogtrommel en een drievoudig schuifraam met gekleurd glas-in-lood in de bovenlichten. Op de eerste verdieping bevindt zich een venster met een gemetselde korbogentrommel en een tweedelig schuifraam met tweedelig bovenlicht. Aan weerszijden van dit venster bevinden zich gevelstenen met in reliëf op de linker steen de letters "A-D" en op de rechter steen het jaartal "1896". In de korte linkerzijgevel van het hoekrisaliet bevinden zich op de begane grond en de eerste verdieping smalle schuiframen.

De derde travee en het hoekrisaliet bezitten in de plint resp. één en twee segmentboogvormig afgesloten kelderlichten met tweedelige ramen en diefijzers.

De LINKERZIJGEVEL is nagenoeg symmetrisch ingedeeld en vier traveeën breed. De gevel heeft zowel in de eerste als in de tweede bouwlaag vier vensters met gemetselde segmentboogtrommels en tweedelige schuiframen met tweedelige bovenlichten, die op de begane grond zijn voorzien van gekleurd glas-in-lood. De daklijst wordt links en rechts doorbroken door het opgaande muurwerk van twee schoorstenen met schouderstukken, gedekt met zandstenen ezelsruggen. Deze schoorstenen zijn voorzien van een overhoeks geplaatst muurdammetje dat over de gevel is doorgetrokken tot ongeveer halverwege de vensters van de eerste bouwlaag. Deze dammetjes versmallen zich trapsgewijs naar onderen. Links van deze gevel bevindt zich de bakstenen zijgevel van de tegen de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

achtergevel aangebouwde serre. Haaks hierop staat de bakstenen voorgevel van de korte gang tussen de kerk (apart monumentnummer 516735) en de pastorie. Deze gevel bezit een opgeklampte deur met smeedijzeren hang- en sluitwerk en een gemetselde segmentboogtrommel. De beide gevels zijn afgesloten met een zandstenen dekljst. De asymmetrisch ingedeelde RECHTER ZIJGEVEL bezit links een hoekrisaliet met blinde voorgevel (het hoekrisaliet van de voorgevel), dat op de begane grond grenst aan het belendend pand. In de rechter zijgevel van dit risaliet bevindt zich in de tweede bouwlaag een venster met schuifraam en een smeedijzeren raamhek met getordeerde spijlen. Op de begane grond van de zijgevel van het risaliet sluit een éénlaags uitbouw met plat dak aan, waarvan het rechterdeel weer naar voren springt. Deze uitbouw heeft in het risalerende rechterdeel een opgeklampte deur gevat onder een segmentboog met bakstenen boogtrommel. In de rechterzijgevel van deze uitbouw bevindt zich een venster met kozijn met middenstijl en 4-ruits draairamen. In de tweede bouwlaag sluit rechts op de hoekrisaliet een lager en minder risalerend deel aan, waarvan ook nog een deel van de eerste bouwlaag boven de ervoor gelegen uitbouw uitrijst. In de eerste bouwlaag van dit gedeelte bevindt zich links een bakstenen tweelicht met segmentbogen en glas in lood ramen en rechts een smal venstertje met draairamen. In de tweede bouwlaag bevindt zich links een rechtgesloten venster met enkelruits schuifraam, met eenzelfde smeedijzeren raamhek. Rechts van dit venster bevindt zich weer een smal venstertje met draairaam en smeedijzeren raamhek. De zijgevel van dit gedeelte is blind. Het rechterdeel van de rechterzijgevel heeft in de tweede bouwlaag naast de beide risalieten een venster met tweedelig schuifraam met tweedelig bovenlicht en eenzelfde smeedijzeren raamhek. Rechtsboven dit venster wordt de daklijst doorbroken en zet het muurwerk zich voort in een bakstenen schoorsteen met schouderstukken, gedekt door zandstenen ezelsruggen. De rechterzijgevel heeft verder rechtsonder naast de uitbouw een opgeklampte kelderdeur met smeedijzeren gehengen gevat onder een segmentboog. Een bakstenen trap met originele smeedijzeren hekwerk leidt van de tuin naar deze kelderdeur. De nagenoeg symmetrisch ingedeelde ACHTERGEVEL is drie traveeën breed en heeft een middenrisaliet met uitkragende trapgevel, die op dezelfde wijze is uitgevoerd als de trapgevel van de voorgevel. De eerste bouwlaag van de risaliet en van het rechterdeel van de achtergevel zijn aan het zicht onttrokken door een grote houten serre met plat dak, die aan de rechterzijde verbonden is met de eveneens door Boerbooms tegen de zuidbeuk van de kerk aangebouwde korte gang tussen kerk en pastorie. De serre heeft grote tweedelige glaspanelen tussen geprofileerde stijlen. De glaspanelen zijn voorzien van houten panelen in de plint. Boven de glaspanelen bevinden zich 2-ruits bovenlichten. Rechts bevindt zich een moderne deur met zijlichten en een oorspronkelijk bovenlicht met gekleurd glas in lood. De deur links is ook modern. De bagoot van de serre wordt op de plaats van de stijlen gesteund door geprofileerde consoles. De eerste bouwlaag van de achtergevel links van de erker heeft een venster met een kozijn met middenstijl en twee schuiframen met bovenlichten en hierachter schuivende binnenramen. Hieronder bevinden zich twee segmentboogvormig afgesloten kelderlichten.

Het risaliet heeft twee bakstenen vierlichten met segmentbogen en kwartholle dagkanten en afzaten met profiellijst. De vierlichten zijn voorzien van glas-in-lood ramen met gekleurde figuratieve voorstellingen. In de trapgevel bevindt zich een oculusvenster met een glas in lood raam. De tweede bouwlaag links van het risaliet heeft een venster van hetzelfde type als op de begane grond. Dit venster is echter niet voorzien van een binnenraam. De tweede bouwlaag rechts van het risaliet heeft een venster met een tweedelig schuifraam met tweedelig bovenlicht.

Het INTERIEUR verkeert grotendeels in oorspronkelijke staat.

In de gangen liggen terrazzovloeren met rozetten in mozaïek en smetranden. Hier bevindt zich ook een korfboogvormig afgesloten nis met een hardstenen waterbassin. Het trappenhuis bezit een bordestrap met rijk geprofileerde trapstijlen, leuning en balusters. De vier gebrandschilderde glas-in-lood ramen op het eerste bordes stellen de vier evangelisten met hun symbolen voor en zijn ontworpen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

door A. Asperslagh. Het trappenhuis wordt afgesloten met een spitsboogvormig tongewelf op bewerkte consoles. Op de begane grond bevinden zich links van de gang twee kamers-en-suite. Het voorste vertrek bezit een stucplafond met een met gevleugelde engelenkopjes versierde middenrozet, vergulde profiellijsten, gepolychromeerde kooflijsten en banden versierd met wijnranken, eikenloof en rozetten, en hoekstukken met pausen- en kardinalenwapens. In beide vertrekken bevindt zich een neogotische stenen haardpartij met een muurschildering op de bovenboezem en een onderboezem, waarvan de achterwand is bezet met patroontegels. In de achterkamer is ook de haardplaat met patroontegels bezet. De schildering boven de schoorsteenmantel in de voorkamer stelt Johannes de Doper voor en is gemaakt door Henk van de Burgt in 1951. De kamers zijn voorzien van dubbele ramen. Wanneer de met scharnieren bevestigde vensterbank wordt opgeklapt, kunnen de binnenramen uit de muur geschoven worden. Tussen beide vertrekken bevinden zich dubbele paneelschuifdeuren in een betimmering die ook van panelen is voorzien. In de voorkamer staat een grote kast, behorende tot de oorspronkelijke inventaris van de pastorie. Tussen de achterkamer en de serre bevinden zich eveneens paneelschuifdeuren. De vloer van de serre is bedekt met zwarte en witte tegels. De bijkeuken bezit nog de oorspronkelijke tegelvloer, het aanrecht met kastjes en gootsteen met betegeling. Andere bewaard gebleven elementen zijn ondermeer paneeldeuren in geprofileerde omlijstingen, hardstenen dorpels en plinten en stucplafonds met profiellijsten.

De achtertuin wordt aan de rechterzijde begrensd door belendende panden en aan de achterzijde door een met een ezelsrug afgesloten tuinmuur.

Waardering

De R.K. PASTORIE St. Jan de Doper uit 1896 van architect J.W. Boerbooms.

- Van architectuurhistorisch belang als een goed en gaaf voorbeeld in ex- en interieur van een laat 19de-eeuwse pastorie in een sobere neogotische stijl met neorenaissance invloeden. De pastorie is van architectuurhistorisch belang vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp zoals de hoofdvorm en de detaillering. De pastorie is van belang als onderdeel van het oeuvre van J.W. Boerbooms, die in Arnhem een toonaangevend architect was. Hij bouwde ondermeer het St. Elisabethgasthuis, enkele scholen en verscheidene winkelpanden, alle in neogotische stijl met neorenaissance-invloeden.

- Van stedenbouwkundige waarde als onderdeel van een R.K. complex bestaande uit een neogotische kerk en pastorie. De pastorie is van stedenbouwkundig belang vanwege haar ligging. Zij vormt de zuidelijke begrenzing van het kerkplein.

- Van cultuurhistorisch belang als uitdrukking van een geestelijke ontwikkeling, nl. het emancipatieproces van de Rooms Katholieken in Nederland.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Kastelen, landhuizen en parken	Tuin, park en plantsoen	Tuinmuur
Kastelen, landhuizen en parken	Tuin, park en plantsoen	Tuin
Religieuze gebouwen	Kerkelijke dienstwoning	Pastorie(F)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument